

Nezaposlenost i socijalna isključenost mladih u Hrvatskoj

Uvod

Socijalna isključenost, kao glavni konstrukt ovoga istraživanja, definira se kao višedimenzionalni pojam, a globalno se opisuje kao razmjerno trajna i višestrukouvjetošana depriviranost (prikraćenost) pojedinca (Matković i Štulhofer, 2006). Promatra se kroz tri glavne razine, a to su radna (nezaposlenost i nesudjelovanje na tržištu rada), ekonomska (siromaštvo) i sociokulturalna razina (socijalna izoliranost).

Matković i Štulhofer (2006) definiraju socijalnu isključenost kroz nekoliko karakteristika. Prva karakteristika temelji se na činjenici da socijalno isključene osobe ne sudjeluju u raspodjeli društvenih dobara koja se određuju kao kombinacija institucionalnih (mogućnost školovanja, pristup zdravstvenim i socijalnim uslugama), kulturnih (oblikovanje identiteta, konzumiranje kulturnih proizvoda), socioekonomskih (zaposlenost, kupovna moć) i interpersonalnih resursa (razmjena emocija). Nadalje, druga karakteristika se odnosi na to da nesudjelovanje u raspodjeli društvenih dobara nije privremeno već da ima obilježja trajnog stanja, odnosno da izlazak iz nepovoljne situacije nije tako lako dostupan. I konačno, treća karakteristika je da nesudjelovanje u raspodjeli društvenih dobara nije uvijek posljedica osobnih nedostataka isključenih, tj. njihove lijenosti, nesposobnosti ili nekih drugih mana. Autori navode kako je socijalna isključenost najčešće uzrokovana strukturalnim čimbenicima, odnosno institucionaliziranim nejednakostima poput nejednakih obrazovnih mogućnosti (Matković i Štulhofer, 2006).

Socijalna isključenost nije toliko istraživana i definiran pojam, stoga se u Hrvatskoj tek početkom ovoga stoljeća počela promatrati kroz empirijske postavke, odnosno putem metoda kojima bi se mogla mjeriti. Najčešće se promatra kroz perspektivu tržišta rada, a pitanje je koji točno mehanizmi utječu na stvaranje povezanosti između radne dimenzije i socijalne integracije (Šućur, 2004). Ono što se pokazalo kroz istraživanja je činjenica da mladi, iako su često nezaposleni i neintegrirani u tržište rada, mogu itekako biti integrirani u društvo, a to sve ovisi o socijalnim mrežama koje im sprječavaju nastajanje socijalne izolacije. Nadalje, to ujedno znači i da ne mora značiti da integracija u tržište rada ima uvijek pozitivne posljedice, posebno zato što status kojega plaćeni pojedinac zauzima u radnoj dimenziji ne mora nužno stvarati i socijalnu koheziju (Šućur, 2004). Ovdje se također naglašava i spolna karakteristika socijalne izolacije koja je većinom promatrana kao iskustvo muškaraca nego žena, posebno kada je u pitanju tržište rada. Naime, kod muškaraca se većina socijalnih veza definira putem rada, jer se u poslovnim područjima života formira glavni mehanizam njihove socijalne integracije. Kada muškarac ne može ostvariti socijalne veze putem radne dimenzije, smatra se da se sve druge socijalne uključenosti „gube“. Kod

Nezaposlenost i socijalna isključenost mladih u Hrvatskoj

žena se to promatra drugačije zato što one, iako su isključene iz zaposlenja ili nekog drugog oblika socijalne participacije, mogu biti snažno uključene u obiteljske mreže i obveze zbog čega se njihova socijalna integriranost održava (Porter, 2000; prema Šućur, 2004).

U istraživanjima, socijalna isključenost se najčešće definira kroz tri dimenzije:

- 1) socioekonomski status (subjektivna procjena koliko osoba može platiti svoje troškove i ostvariti potrebe) i obrazovni status,
- 2) socijalna podrška, odnosno socijalni kapital (formalni: uključenost u neke oblike društveno korisnih aktivnosti u zajednici + neformalni: ukupan broj prijatelja),
- 3) formalna podrška (oblici podrške koje nezaposleni dobivaju te mjere koje im pomažu tijekom perioda nezaposlenosti – ispitati razinu informiranosti o postojećim mjerama te razinu korištenja mjera u sustavu socijalne skrbi i sustavu zapošljavanja).

Dodatne izmjene za potrebe istraživanja

Zbog nemogućnosti provedbe opširnijeg istraživanja, ali i zbog činjenice da nam sve navedene dimenzije socijalne isključenosti nisu bile potrebne za istraživanje (posebno one formalne), odlučili smo se ispitati samo određene dimenzije, prvenstveno temeljene na subjektivnoj procjeni ispitanika (neformalni dijelovi dimenzija socijalne isključenosti).

Uz uobičajena sociodemografska pitanja (broj godina, spol, stupanj obrazovanja, regionalna pripadnost), jednom česticom zatražili smo i globalnu procjenu trenutnog zadovoljstva vlastitim životom. Nakon toga su uslijedila pitanja o zaposlenju, učestalosti traženja posla u posljednja tri mjeseca, potencijalnim ponudama za posao, pohađanju tečajeva i dodatnih edukacija), ali i načinima uzdržavanja u periodu nezaposlenosti (financijsko podmirivanje troškova).

Kako bismo došli do informacija povezanih sa socijalnom isključenosti, zatražili smo od ispitanika da procijene koliko su općenito zadovoljni svojim društvenim životom, odnosno s ukupnim brojem prijatelja, društvenim aktivnostima i druženjima s prijateljima. Za informacije o dobivanju neformalne pomoći od strane bliskih osoba, koristili smo pitanja *Smatrate li da imate prijatelje/članove obitelji na koje možete računati kada zatrebate pomoć i podršku?* te *Koji oblik neformalne pomoći (emocionalne, financijske i sl.) ste primili od strane prijatelja/članova obitelji, a bilo Vam je korisno tijekom nezaposlenosti?* Zadnje navedeno pitanje nam je također bilo jedino pitanje otvorenog tipa u istraživanju kojim smo htjeli dobiti više informacija o ispitanika na koje su mogli odgovoriti s nekoliko riječi. Kako bismo djelomično dobili uvid i u korištenje formalnih oblika pomoći, pitanje u vezi korištenja prava ili bilo kakvih usluga za nezaposlene je također bilo važno za potpunije slike ove dimenzije

Nezaposlenost i socijalna isključenost mladih u Hrvatskoj

socijalne isključenosti. Subjektivnom procjenom ispitanici su također mogli odgovoriti osjećaju li da zbog nezaposlenosti ponekad nemaju dovoljno mogućnosti za aktivno sudjelovanje u društvenom i javnom životu, a zadnjim pitanjem u upitniku – procjenom medijskog izvještavanja o potrebama i društvenim problemima nezaposlenih osoba u društvu, htjeli smo ispitati i dimenziju medija u području nezaposlenosti.

Metoda

U istraživanju je sudjelovalo sveukupno **1046 ispitanika**, a provedeno je putem *online* upitnika *Google forms*. Prikupljanje ispitanika obavljalo se putem internetske stranice i društvenih mreža Centra za razvoj mladih te udruge Pragma čime smo uspjeli doći do željenog minimalnog broja ispitanika koji je postavljen na početku (N=1000). Na samom početku upitnika, naglašeno je da je istraživanje u sklopu projekta „SIMS – socijalna inkluzija mladih kroz Studentski.hr“, sufinanciranog sredstvima Europske unije iz Europskog socijalnog fonda, o utjecaju nezaposlenosti mladih na socijalnu isključenost te o medijskoj zastupljenosti te problematike. Također je naglašeno da je sudjelovanje u istraživanju dobrovoljno te potpuno anonimno, a sudjelovati su mogle sve mlade osobe u dobi između 18 i 30 godina koje su nezaposlene minimalno 3 mjeseca. Upitnik je kreiran isključivo za potrebe ovoga istraživanja, čime nije u potpunosti obuhvaćena višedimenzionalnost socijalne isključenosti kao teorijskog konstrukta. Pitanja su odabrana i formulirana namjerno i proizvoljno kako bi se dobile informacije za određene teme u sklopu samog projekta. Sukladno svim navedenim razlozima provedbe istraživanja, nužno je naglasiti da ovaj izvještaj o dobivenim rezultatima također nema klasičnu podjelu znanstvenog rada, niti je bilo potrebno postavljanje hipoteza, problema i ciljeva, kao niti korištenje posebnih statističkih alata za obradu podataka.

Rezultati i rasprava

Sociodemografski podaci

U istraživanju je sudjelovalo sveukupno **1046 ispitanika**, a najviše ispitanika je imalo 23, 25 i 27 godina. Dob je bila podjednako zastupljena u svim skupinama, s time da je najmanje ispitanika imalo 18 i 19 godina. Kao i u brojnim istraživanjima, omjer muških i ženskih ispitanika nije bio ravnomjeran što svakako stvara jedan od najčešćih problema u promatranju rezultata. Ženskih ispitanika je bilo 84.8% (887 ispitanika), a muških 15.2% (159 ispitanika). Što se tiče stupnja obrazovanja, više od 40% ispitanika je imalo završenu višu školu ili fakultet, nešto više od 30% njih su bili studenti, a malo više od 20% ispitanika je imalo završenu srednju školu. Samo 15 ispitanika (1.4%) je imalo završen poslijediplomski

Nezaposlenost i socijalna isključenost mladih u Hrvatskoj

studij, a 6 ispitanika (0.6%) je imalo završenu samo osnovnu školu. Regionalna pripadnost je također bila neravnomjerna, odnosno 45.8% ispitanika je bilo iz središnje Hrvatske, 20.5% iz istočne Hrvatske, 18.8% ispitanika je bila iz južnog hrvatskog primorja, 13.3% iz sjevernog hrvatskog primorja, a tek 1.6% ispitanika iz gorske Hrvatske. Nakon tih kratkih sociodemografskih pitanja, uslijedilo je pitanje o globalnoj subjektivnoj procjeni zadovoljstva životom.

Zadovoljstvo životom

Subjektivna dobrobit pojedinca najbolje se može očitovati u njegovom pozitivnom razmišljanju i osjećajima vezanima za vlastiti život. Ona uključuje opći osjećaj zadovoljstva životom, a on je ujedno povezan sa zadovoljstvom pojedinim aspektima života kao što su zadovoljstvo brakom, karijerom ili zdravljem. Zadovoljstvo životom je zapravo kognitivna dimenzija ili komponenta subjektivne dobrobiti, a odnosi se na evaluacijski proces u kojem osoba vrednuje ili ocjenjuje kvalitetu svoga života prema vlastitim kriterijima (Pavot i Diener, 1993). U našem istraživanju, na Likertovoj skali od 1 do 5, gdje je 1 značilo „izrazito nezadovoljan“, a 5 „izrazito zadovoljan“, većina ispitanika je odgovorila srednjom ocjenom 3 koja bi značila „ni zadovoljan ni nezadovoljan“ te je tako odgovorilo čak 447 njih, odnosno 42.7%. S obzirom na to da je sljedeći po zastupljenosti bio odgovor „uglavnom zadovoljan“ s 324 odgovora (31%), mogli bismo reći da rezultati ipak gravitiraju u pozitivnijem smjeru. Međutim, nužno je spomenuti da ipak ima i onih koji su izrazito nezadovoljni vlastitim životom (4.6%) i koji su uglavnom nezadovoljni svojim životom (14.7%). Samo je 7% onih koji su izrazito zadovoljni svojim životom.

Posao

Pitanja koja su uslijedila odnosila su se na poslovne prilike. Na pitanje jesu li ikada imali posao, 90.4% ispitanika je odgovorilo pozitivno, dok je 9.6% ispitanika odgovorilo negativno. U posljednja tri mjeseca, čak je 469 njih (44.8%) izjavilo da je svakodnevno aktivno tražilo posao, a 22.3% ispitanika je tražilo posao barem nekoliko puta tjedno. Otkada su nezaposleni, ispitanici (70.7%) nisu imali nijednu poslovnu priliku ili ponudu za posao. Samo 20.5% njih je imalo jednu poslovnu ponudu, a 8.8% ispitanika više njih. Nadalje, otkad su nezaposleni, 69.5% ispitanika nije pohađalo obrazovne tečajeve i seminare (npr. tečaj vezan uz struku, radionice za nezaposlene, tečaj informatike itd.), dok 30.5% ispitanika jest. Ovdje svakako treba uzeti u obzir i činjenicu da je u posljednjih godinu dana mnogo zakazanih događaja otkazano zbog pandemijskih okolnosti i problema izazvanih potresom,

Nezaposlenost i socijalna isključenost mladih u Hrvatskoj

stoga i ne čudi da su možda neki ispitanici i imali želju pohađati razne tečajeve i seminare, ali nisu imali toliko mogućnosti, kao što je to bio slučaj prije ožujka 2020. godine.

Financijske prilike

Kako bismo dobili bolji uvid u način uzdržavanja ispitanika, pitali smo ih na koji način se trenutno uzdržavaju, a dobili smo raznolike odgovore. Najviše ispitanika (716, 68.5%) uzdržavaju roditelji, 439 njih (42%) troši vlastitu ušteđevinu, 222 ispitanika (21.2%) uzdržavaju supružnici/partneri, a 124 njih (11.9%) ovdje je odgovorilo da se uzdržava „na neki drugi način“ za kojega nemamo točnu pretpostavku koji bi mogao biti. Naravno, ovdje je bilo i nekoliko odgovora (86 ispitanika, 8.2%) koji pokazuju da se ispitanici snalaze radeći na crno, odnosno bez ugovora, a 71 ispitanik (6.8%) prima neke vrste novčanih naknada (npr. jednokratna novčana pomoć, pomoć za uzdržavanje...). Nadalje, zanimala nas je i subjektivna procjena ispitanika kada su u pitanju njihovi troškovi i potrebe, pa smo kroz pitanje „Smatrate li da trenutno možete financijski podmiriti sve svoje troškove/potrebe mjesečno?“, dobili i djelomično očekivane odgovore. Čak 39.6% ispitanika (414 pojedinaca) smatra da u potpunosti ne može podmiriti mjesečne troškove i potrebe, 227 njih (21.7%) također smatra da uglavnom ne može podmiriti troškove, dok samo 62 ispitanika (5.9%) izjavljuje da u potpunosti može podmiriti osobne troškove/potrebe mjesečno. Naravno, ovdje svakako treba uzeti u obzir procjenu osobne potrebe na široj dimenziji, odnosno činjenicu da svatko od nas na drugačiji način percipira što mu je nužno potrebno za život, a bez čega ipak može, odnosno što može sebi uskratiti da bi se osjećao ugodnije u financijskom smislu. Stoga smo i naglasili u uvodnom dijelu istraživanja da smo, zbog ograničenosti uvjeta za provedbu istraživanja, ali i drugih potreba projekta, određene višedimenzionalne konstrukte samo djelomično obuhvatili naglašavajući subjektivne procjene ispitanika kao ono što nas više zanima. Međutim, jedno pitanje u upitniku je bilo čisti objektivni pokazatelj financijskog dijela nezaposlenih pojedinaca, a to je pitanje korištenja prava ili usluga za nezaposlene. Čak 88.8% ispitanika (929 pojedinaca) nisu korisnici prava/usluga za nezaposlene, a samo 71 njih (6.8%) koristi naknadu za nezaposlene s Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. Zanimljivo je da samo 12 njih (1.1%) sudjeluje u programima prekvalifikacije/dokvalifikacije preko Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, a 18 njih (1.7%) je sudjelovalo u programima zapošljavanja preko Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (npr. poticaji za poslodavca, javni radovi, poticaj za samozapošljavanje itd.). Samo petero ispitanika izjavljuje da prima zajamčenu minimalnu naknadu (socijalne pomoći) preko centra za socijalnu skrb.

Podrška i socijalna uključenost

Kao što smo pokušali dobiti odgovor na pitanje globalnog zadovoljstva životom, u ovom segmentu istraživanja smo zatražili od ispitanika subjektivnu procjenu općenitog zadovoljstva svojim društvenim životom (misli se na ukupan broj prijatelja, društvene aktivnosti, druženja s prijateljima itd.). 316 ispitanika (30.2%) je uglavnom nezadovoljno svojim društvenim životom, 296 ispitanika (28.3%) nije niti zadovoljno niti nezadovoljno, 201 ispitanik (19.2%) je uglavnom zadovoljan svojim društvenim životom, 130 ispitanika (12.4%) je potpuno nezadovoljno, dok je 103 ispitanika (9.8%) potpuno zadovoljno svojim društvenim životom. Također nas je zanimalo smatraju li da imaju prijatelje/članove obitelji na koje mogu računati kada zatrebaju pomoć i podršku, na što je 484 ispitanika (46.3%) odgovorilo „u potpunosti da“, a 272 (26%) „uglavnom da“. Naravno, postoje i oni (80 ispitanika, 7.6%) koji uopće nemaju takve prijatelje/članove obitelji, kao i oni (85 ispitanika, 8.1%) koji uglavnom nemaju takvu vrstu podrške. Nadalje, do informacija o socijalnoj isključenosti smo pokušali doći i kroz pitanje o tome osjećaju li ispitanici da zbog nezaposlenosti ponekad nemaju dovoljno mogućnosti za aktivno sudjelovanje u društvenom i javnom životu, na što je 419 ispitanika (40.1%) odgovorilo „u potpunosti da“, 280 ispitanika (26.8%) „uglavnom da“, 198 ispitanika (18.9%) „ni da ni ne“, 76 ispitanika (7.3%) „uglavnom ne“ i 73 ispitanika (7%) u potpunosti ne.

Jedino pitanje otvorenog tipa u istraživanju odnosilo se upravo na procjenu vrste podrške koju ispitanici primaju iz okoline, odnosno oblik neformalne pomoći (emocionalne, financijske i sl.) kojega su primili od strane prijatelja/članova obitelji, a bio im je koristan tijekom nezaposlenosti. Unaprijed bi bilo dobro naglasiti da je velika većina odgovora upravo bila „financijski“ i „emocionalni“ oblik pomoći, što je djelomično propust u formuliranju ovog pitanja u kojem su upravo ove dvije vrste neformalne pomoći bile navedene u zagradama kao primjer moguće pomoći koju ispitanici mogu dobiti, no svakako da postoji još drugačijih oblika pomoći na koje u tom trenutku nisu pomislili (npr. informacijska vrsta pomoći koja se odnosi na pružanje informacija potrebnih za definiranje i razumijevanje problema, što se široko može definirati kao pružanje savjeta koji su korisni za suočavanje sa situacijom). Ovdje svakako valja izdvojiti i one drugačije oblike odgovora koji se nisu odnosili na „emocionalni“ i „financijski“ aspekt, a koje su ispitanici izdvojili kao oblike pomoći koji su im bili korisni tijekom nezaposlenosti:

- Činjenica da me roditelji i prijatelji podržavaju u emocionalnom smislu, primjerice, tješe me kad se osjećam loše zbog nezaposlenosti te ne stvaraju pritisak na mene svakodnevnim pitanjima jesam li što pronašla, gledam li natječaje i sl. izuzetno mi znači. Također, javljaju mi za svaku priliku za zapošljavanje u mojoj struci za koju čuju te me ohrabruju da idem na razgovore za posao.
- Financijska pomoć ali ništa ne pomaže kao dobra ekipa.

Nezaposlenost i socijalna isključenost mladih u Hrvatskoj

- Riječi ohrabrenja i prazne floskule.
- Obitelj mi osigurava financijsku stabilnost i uredno plaćene režije i stanarinu, potporu i razgovor. Partner mi osigurava siguran i sretan život kroz razgovor, potporu i poštovanje. Prijatelji mi osiguravaju sreću i potpunost u mom životu kroz druženja.
- Od prijatelja primam isključivo emocionalnu pomoć i novce ne bih uzela, osim da baš nikako nemam izbora jer ne bih htjela da me to dovede u neugodnu situaciju. Od roditelja primam emocionalnu i financijsku pomoć kada trebam. Imate samo jedno pitanje otvorenog tipa za ovako važnu temu pa moram ovdje pisati. Nedovoljno se priča o nezaposlenosti, uslijed ove korone situacija je još gora. (kad kažem nedovoljno ne mislim na one naslove u medijima da posla nema, nego na konkretna rješenja problema). Znam ljude koji isto kao i ja traže posao i želimo raditi, ali posla nema. Nema prilike. Kod nas u Slavoniji mladi gube nadu. Kako da dođemo do tog iskustva koje svi traže kada nam nitko ne da priliku. Da se razumijemo, studentski poslovi (kojih imam nekoliko godina iskustva), volontiranje i bilo što slično što sam radila ili se dodatno educirala, nitko ne cijeni, nitko ne uvažava prilikom zaposlenja. Osobno sam uvijek zagovarala ostanak u RH, govorila kako će ovdje biti bolje, mora biti bolje, ljudi će cijiniti naš (i moj) trud, želju za znanjem, radom, ali u praksi to nije tako. Razočaranje je jedino što ostaje. Mogla bih još pisati, ali recimo da je dosta komentara.
- Moja majka i moj muž su mi pružili pomoć financijsku, trebala sam raditi sezonu prošle godine, ali to je korona uništila. Prijatelji su mi pokušavali pomoći da nađem posao također, ali na žalost (korona). Za pitanje koliko sam zadovoljna svojim društvenim životom odgovor je 3 jer teško možemo imati isti pod ovim mjerama. Zadovoljna sam svojim prijateljima i okolinom u ponašanju, odgovornosti i pomoći drugima.
- Razne pomoći zbog invalidnosti. U anketi niste predvidjeli mogućnost javljanja osobe s invaliditetom. Nezaposlenost i traženje posla osobe s invaliditetom je često teža i duža nego ostale populacije. Zakonski je "kao" sve riješeno, ali u praksi su doneseni zakoni neprovedivi.
- Sram me tražiti novac ili bilo kakvu psihološku pomoć i ako se ponudi, rijetko prihvatim. Što se tiče da me roditelji uzdržavaju, svjesni su situacije u državi i da je trenutno takva situacija, a ja im obavljam sve fizičke poslove koji sami ne mogu. (ispadne da sam im domaćica).
- Emocionalna podrška prijatelja i obitelji, javljanje o saznanjima za otvorene natječaje (za slučaj da su mi promakli) od strane prijatelja ili o radnim mjestima bez natječaja (učiteljske zamjene) od strane bivših kolega s posla. Volontiranje u raznim udrugama mi daje osjećaj vrijednosti, tj. da sam korisna u društvu.
- Emocionalno ništa. Financijski isto ništa pošto članovi obitelji koriste i moju uštedevinu jer nemaju dovoljno za sebe (iako ono što sam ja uštedjela nije puno). Moji roditelji dopuštaju da živim sa njima dok mi se ne poboljša životna situacija, a za uzvrat ja čistim kuću i oko kuće tj. obavljam kućanske poslove. Dakle, neformalna pomoć tijekom nezaposlenosti je doslovce opcija krova nad glavom.
- Nisam od njih ali osvojio sam par puta neka na Lutriji pa ak se to računa, a od frendova nije baš financijski hehehe.
- Od roditelja pomoć u vezi smještaja jer sam stan izgubila u potresu. Primili su me nazad te mi sada financijski pomažu dok tražim posao uz pomoću kojeg ću se moći odseliti u svoj stan. Osim financijske pomoći, i roditelji i prijatelji su uvijek tu za razgovor, odlazak u prirodu, zajedničko kuhanje i sl.
- Od samohranog roditelja financijsku i emocionalnu, od partnera također financijsku i emocionalnu. S obzirom da ne postoji stupac nekog dodatnog komentara ovim putem želim

Nezaposlenost i socijalna isključenost mladih u Hrvatskoj

reći da ko mladoj osobi koja je željna raditi i željna jednakih uvjeta i prava i prilika za rad situacija u državi je apsolutno poražavajuća. Posao sam izgubila nakon rada 3 godine u poduzeću u svojoj struci uz svakodnevna obećanja da čim donesem diplomu da će mi se sve isplatiti i da me čeka prilika za rad itd. Onaj momenat dok sam rekla da sam gotova s faksom, tjedan dana kasnije sam izgubila posao uz izgovor korone. Na moje mjesto je došla osoba bez dana radnog iskustva s poznanstvom i "debelom vezom" koja je odmah dobila za stalno bez probnog rada. Da se razumijemo. Ne tražim povlastice, ne tražim sažaljenje. Samo jednaku priliku za rad i razvoj kao i netko s "prezimenom". Ne želim otići van, volim svoju zemlju, volim svoje prijatelje, obitelj, zajednicu. Samo me toliko razocarava i ponižava situacija da jednostavno više ne vidim drugačije rješenje. Od studenog 2020. nemam posao i poslala sam preko 100 zamolbi, javila se na 30ak intervjua.

Neki ispitanici su odgovorili da ne primaju nikakav oblik neformalne pomoći, a dosta njih je napisalo i „oboje“ misleći pritom na ono što su vidjeli u pitanju (emocionalna i financijska podrška). Velik broj odgovora se odnosio i na riječi utjehe i razgovor te pružanje informacija o poslovima i novim natjecajima (*informacijska podrška*). Neki odgovori su se odnosili na konkretne oblike pomoći (npr. plaćanje mjesečne autobusne karte, hrane itd.) što bi se moglo definirati kao *instrumentalna vrsta podrške*. No, ono što je svakako vrijedno izdvojiti su primijećene psihičke poteškoće u pogledu traženja posla, gdje neki ispitanici izjavljuju da su ponekad „na dnu“, da se situacija više ni ne može nazvati „preživljavanje“ koliko je teško pronaći posao i da im ništa od riječi utjehe ne pomaže jer su svjesni realnog stanja u državi. Nadalje, neki od prethodno izdvojenih odgovora su opširnijeg tipa iz čega se jasno može uočiti nezadovoljstvo i želja za izražavanjem vlastitog mišljenja i stajališta po pitanju gorućeg problema nezaposlenosti među mladima. Takve oblike odgovora ponekad možemo protumačiti i kao 'vapaj za pomoć' od strane onih koji više ne znaju kome bi se obratili i koji se nadaju da će se njihov glas čuti dalje. Stoga je ove odgovore itekako važno naglasiti, doslovno prenijeti i prikazati kao posebne komentare koji nam daju direktan uvid, ne samo u psihičko, nego životno stanje mlade nezaposlene osobe u Hrvatskoj, koja u vrijeme pandemije i potresa nema toliko prilika i mogućnosti kao što bi ih imala da se u ovoj poziciji našla koju godinu ranije.

Uloga medija

Kao što se moglo uočiti i u odgovorima na pitanje otvorenog tipa, vrlo je jednostavno zaključiti da su mediji po pitanju nezaposlenosti dosta zatvoreni, odnosno da ne izvještavaju dovoljno o problemima i potrebama mladih nezaposlenih ljudi koji se suočavaju s raznoraznim poteškoćama u svakodnevici uzrokovanih nedostatkom posla. Stoga smo odlučili i s pitanjem „Smatrate li da mediji dovoljno izvještavaju o potrebama i društvenim problemima nezaposlenih osoba u društvu?“ dobiti uvid u razmišljanje mladih o medijskoj

Nezaposlenost i socijalna isključenost mladih u Hrvatskoj

ulozi koja im može pomoći/odmoći. Čak 702 ispitanika (67.1%) je izjavilo da mediji u potpunosti ne izvještavaju dovoljno o potrebama i društvenim problemima nezaposlenih osoba u društvu. Nadalje, 210 ispitanika (20.1%) je na ovo pitanje odgovorilo „uglavnom ne“, 66 ispitanika (6.3%) „ni da ni ne“, 26 ispitanika (2.5%) „uglavnom da“, a 42 ispitanika (4%) „u potpunosti da“.

Zaključak

Rezultati istraživanja koje smo dobili ovim istraživanjem itekako podržavaju činjenicu da nedostatak rada u životu pojedinca, kao središnje vrijednosti i načina integracije u društvo, itekako najvećim dijelom definira socijalnu isključenost mladih (Koller-Trbović, 2009). Globalno gledajući rezultate, možemo jasno zaključiti da su nezaposleni često ostavljeni po strani i da se ubrzo nakon formalnog obrazovanja nađu na marginama našega društva kao stigmatizirana populacija o kojoj svatko stvara svoju sliku temeljenu na prijašnjim znanjima i iskustvima u društvu. Tu sliku velikim dijelom formiraju i mediji, koji imaju veliki utjecaj na društvo po pitanju definiranja određenih stavova i vrijednosti. Sve to ostavlja snažne direktne ili indirektne posljedice na mlade nezaposlene osobe, a to neminovno pogađa i njihov osjećaj vlastite vrijednosti te stupanj zadovoljstva životom (Koller-Trbović, Žizak i Jeđud, 2009). Nezaposlenost ima daleko najveći utjecaj na osjećaj vlastite vrijednosti, pojavu depresivnih stanja i osjećaj gubitka nadzora nad vlastitim životom, što se djelomično može iščitati i iz samo manjeg broja izdvojenih odgovora na pitanje otvorenog tipa u istraživanju gdje su neki čak izjavili da bi htjeli napisati dodatno svoj komentar (što nismo predvidjeli u istraživanju niti postavili kao mogućnost).

Svakako je važno naglasiti da bi istraživanje bilo potpunije da smo imali mogućnost opširno obuhvatiti sve dimenzije socijalne isključenosti, da smo više prostora ostavili formalnim oblicima primanja pomoći i podrške, da smo predvidjeli više prostora za kvalitativni segment istraživanja (npr. komentar na trenutno stanje nezaposlenih u društvu uzrokovano pandemijom i potresima, kojega su spomenuli i sami ispitanici) te da smo imali ravnomjerniju raspodjelu određenih sociodemografskih karakteristika (npr. spol, regionalna pripadnost i sl.). Kao i u brojnim istraživanjima, provedba *online* putem je uvijek sklona određenim propustima pa tako ne možemo sa sigurnošću tvrditi da su svi ispitanici pročitali uputu na početku istraživanja (da je dobno ograničenje 18-30 godina) te da je minimalni period nezaposlenosti 3 mjeseca. Isto tako, u pandemijskom vremenu u kojem jesmo, pitanje nezaposlenosti je izraženije nego što je bilo prije, a čak i oni koji su imali stabilnija i sigurnija radna mjesta su se našli u situaciji da je i to izgubilo svoju garanciju. Ovo istraživanje itekako pruža dobar uvid u razmišljanja mladih nezaposlenih pojedinaca u Hrvatskoj upravo u

Nezaposlenost i socijalna isključenost mladih u Hrvatskoj

ovom izuzetno teškom periodu svjetskih razmjera, no ne bi bila loša ideja provesti slično istraživanje i nakon što protupandemijske mjere popuste i nakon što se situacija u društvenom i poslovnom svijetu stabilizira.

Literatura:

Koller-Trbović, N. (2009). Nezaposlenost u doživljaju i iskustvu nezaposlenih mladih u Hrvatskoj. *Ljetopis Socijalnog Rada/Annual of Social Work*, 16(1).

Koller-Trbović, N., Žižak, A. i Jeđud, I. (2009). Nezaposlenost i socijalna isključenost mladih u Hrvatskoj: perspektiva nezaposlenih mladih u riziku ili s poremećajima u ponašanju. *Kriminologija i socijalna integracija: časopis za kriminologiju, penologiju i poremećaje u ponašanju*, 17(2), 87-103.

Matković, T. i Štulhofer, A. (2006). Socijalna isključenost u Hrvatskoj–empirijska analiza. *Zagreb: UNDP*.

Pavot, W. i Diener, E. (1993). The affective and cognitive context of self-reported measures of subjective well-being. *Social indicators research*, 28(1), 1-20.

Šućur, Z. (2004). Socijalna isključenost: pojam, pristupi i operacionalizacija. *Revija za sociologiju*, 35(1-2), 45-60.

Centar za razvoj mladih, 1. rujna 2020. započeo je s provedbom dvogodišnjeg projekta **SIMS – socijalna inkluzija mladih kroz Studentski.hr**. Projekt se provodi u partnerstvu s udrugom Pragma, a sufinanciran je sredstvima Europske unije iz Europskog socijalnog fonda. Dodijeljeno mu je ukupno 1 400 000 kuna.

Za sadržaj ovog istraživanja odgovoran je isključivo Centar za razvoj mladih.